

శ్రీః
శ్రీమతే రామానుజాయ నమః
శ్రీమతే నిగమాంతమహాదేశికాయ నమః
శ్రీసీతాలక్ష్మణభరతశత్రుఘ్నహనుమత్సమేత శ్రీరామచంద్ర పరబ్రహ్మణే నమః

శ్రీమద్రామాయణే వాల్మీకీయే ఆదికావ్యే కిష్కింధాకాండే

॥ ఏకాదశః సర్గః ॥

This document has been prepared by

Sunder Kidāmbi

with the blessings of

శ్రీ రంగరామానుజ మహాదేశికన్

His Holiness śrīmad āṇḍavan śrīraṅgam

శ్రీః
శ్రీమతే రామానుజాయ నమః
శ్రీమతే నిగమాంతమహాదేశికాయ నమః
శ్రీసీతాలక్ష్మణభరతశత్రుఘ్నహనుమత్సమేత శ్రీరామచంద్ర పరబ్రహ్మణే నమః

॥ ఏకాదశః సర్గః ॥

సుగ్రీవేణ వాలినః పరాక్రమస్య వర్ణనం వాలినా దుందుభిం హత్వా తస్య
శవస్య మతంగవనే క్షేపణం మతంగమునినా వాలినే శాపదానం శ్రీరామేణ
దుందుభేరస్థిసమూహస్య దూరే క్షేపణం సుగ్రీవేణ తం ప్రతి
సాలభేదనార్థమాగ్రహకరణం

రామస్య వచనం శ్రుత్వా హర్షపౌరుషవర్ణనం |
సుగ్రీవః పూజయాంచక్రే రాఘవం ప్రశశంస చ || 4.11.1 ||

అసంశయం ప్రజ్వలితైస్తీక్ష్ణైర్మూర్ఘాతిగైః శరైః |
త్వం దహేః కుపితో లోకాన్ యుగాంత ఇవ భాస్కరః || 4.11.2 ||

వాలినః పౌరుషం యత్తద్ యచ్ఛ వీర్యం ధృతిశ్చ యా |
తన్మమైకమనాః శ్రుత్వా విధత్స్వ యదనంతరం || 4.11.3 ||

సముద్రాత్ పశ్చిమాత్ పూర్వం దక్షిణాదపి చోత్తరం |
క్రామత్యనుదితే సూర్యే వాలీ వ్యపగతక్లమః || 4.11.4 ||

అగ్రాణ్యారుహ్య శైలానాం శిఖరాణి మహాంత్యపి |
ఊర్ధ్వముత్పాత్య తరసా ప్రతిగృహ్లాతి వీర్యవాన్ || 4.11.5 ||

బహవః సారవంతశ్చ వనేషు వివిధా ద్రుమాః |
వాలినా తరసా భగ్నా బలం ప్రథయతాఽఽత్యనః || 4.11.6 ||

మహిషో దుందుభిర్నామ కైలాసశిఖరప్రభః |
బలం నాగసహస్రస్య ధారయామాస వీర్యవాన్ || 4.11.7 ||

స వీర్యోత్సేకదుష్టాత్మా వరదానేన మోహితః |
జగామ స మహాకాయః సముద్రం సరితాం పతిం || 4.11.8 ||

ఊర్మిమంతమతిక్రమ్య సాగరం రత్నసంచయం |
మమ యుద్ధం ప్రయచ్ఛేతి తమువాచ మహార్ణవం || 4.11.9 ||

తతః సముద్రో ధర్మాత్మా సముత్థాయ మహాబలః |
అబ్రవీద్ వచనం రాజన్నసురం కాలచోదితం || 4.11.10 ||

సమర్థో నాస్మి తే దాతుం యుద్ధం యుద్ధవిశారద |
శ్రూయతాం త్వభిధాస్యామి యస్తే యుద్ధం ప్రదాస్యతి || 4.11.11 ||

శైలరాజో మహారణ్యే తపస్విశరణం పరం |
శంకరశ్వశురో నామ్నా హిమవానితి విశ్రుతః || 4.11.12 ||

మహాప్రస్తవణోపేతో బహుకందరనిర్ధరః |
స సమర్థస్తవ ప్రీతిమతులాం కర్తుమర్హతి || 4.11.13 ||

తం భీతమితి విజ్ఞాయ సముద్రమసురోత్తమః |
హిమవద్వనమాగమ్య శరశ్చాపాదివ చ్యుతః || 4.11.14 ||

తతస్తస్య గిరేః శ్వేతా గజేంద్రప్రతిమాః శిలాః |
చిక్షేప బహుధా భూమౌ దుందుభిర్విననాద చ || 4.11.15 ||

తతః శ్వేతాంబుదాకారః సౌమ్యః ప్రీతికరాకృతిః |
హిమవానబ్రవీద్ వాక్యం స్వ ఏవ శిఖరే స్థితః || 4.11.16 ||

క్లేష్టుమర్హసి మాం న త్వం దుందుభే ధర్మవత్సల |
రణకర్మస్వకుశలస్తపస్విశరణో హ్యాహం || 4.11.17 ||

తస్య తద్ వచనం శ్రుత్వా గిరిరాజస్య ధీమతః |
ఉవాచ దుందుభిర్వాక్యం క్రోధాత్ సంరక్తలోచనః || 4.11.18 ||

యది యుద్ధేఽసమర్థస్త్వం మద్భయాద్ వా నిరుద్యమః |
తమాచక్ష్య ప్రదద్యాన్మే యో హి యుద్ధం యుయుత్సతః || 4.11.19 ||

హిమవానబ్రవీద్ వాక్యం శ్రుత్వా వాక్యవిశారదః |
అనుక్తపూర్వం ధర్మాత్మా క్రోధాత్ తమసురోత్తమం || 4.11.20 ||

వాలీ నామ మహాప్రాజ్ఞ శక్రపుత్రః ప్రతాపవాన్ |
అధ్యాస్తే వానరః శ్రీమాన్ కిష్కింధామతులప్రభాం || 4.11.21 ||

స సమర్థో మహాప్రాజ్ఞస్తవ యుద్ధవిశారదః |
ద్వంద్వయుద్ధం స దాతుం తే నముచేరివ వాసవః || 4.11.22 ||

తం శీఘ్రమభిగచ్ఛ త్వం యది యుద్ధమిహేచ్ఛసి |
స హి దుర్మర్షణో నిత్యం శూరః సమరకర్మణి || 4.11.23 ||

శ్రుత్వా హిమవతో వాక్యం కోపావిప్లవః స దుందుభిః |
జగామ తాం పురీం తస్య కిష్కింధాం వాలినస్తదా || 4.11.24 ||

ధారయన్ మాహిషం రూపం తీక్ష్ణశృంగో భయావహః |
ప్రావృషీవ మహామేఘస్తోయపూర్ణో నభస్తలే || 4.11.25 ||

తతస్తు ద్వారమాగమ్య కిష్కింధాయా మహాబలః |
ననర్థ కంపయన్ భూమిం దుందుభిర్దుందుభిర్యథా || 4.11.26 ||

సమీపజాన్ ద్రుమాన్ భంజన్ వసుధాం దారయన్ ఖురైః |
విషాణేనోల్లిఖన్ దర్పాత్ తద్ద్వారం ద్విరదో యథా || 4.11.27 ||

అంతఃపురగతో వాలీ శ్రుత్వా శబ్దమమర్షణః |
నిష్పపాత సహ స్త్రీభిస్తారాభిరివ చంద్రమాః || 4.11.28 ||

మితం వ్యక్తాక్షరపదం తమువాచ స దుందుభిం |
హరీణామీశ్వరో వాలీ సర్వేషాం వనచారిణాం || 4.11.29 ||

కిమర్థం నగరద్వారమిదం రుద్ధ్వా వినర్దసే |
దుందుభే విదితో మేఽసి రక్ష ప్రాణాన్ మహాబల || 4.11.30 ||

తస్య తద్ వచనం శ్రుత్వా వానరేంద్రస్య ధీమతః |
ఉవాచ దుందుభిర్వాక్యం క్రోధాత్ సంరక్తలోచనః || 4.11.31 ||

న త్వం స్త్రీసన్నిధౌ వీర వచనం వక్తుమర్హసి |
మమ యుద్ధం ప్రయచ్ఛాద్య తతో జ్ఞాస్యామి తే బలం || 4.11.32 ||

అథవా ధారయిష్యామి క్రోధమద్య నిశామిమాం |
గృహ్యతాముదయః స్వైరం కామభోగేషు వానర || 4.11.33 ||

దీయతాం సంప్రదానం చ పరిష్పజ్య చ వానరాన్ |
సర్వశాఖామృగేంద్రస్త్వం సంసాదయ సుహృజ్జనం || 4.11.34 ||

సుదృష్టాం కురు కిష్కింధాం కురుష్వాత్మసమం పురే |
క్రీడస్వ చ సమం స్త్రీభిరహం తే దర్పశాసనః || 4.11.35 ||

యో హి మత్తం ప్రమత్తం వా భగ్నం వా రహితం కృశం |
హన్యాత్ స భూణహా లోకే త్వద్విధం మదమోహితం || 4.11.36 ||

స ప్రహస్యాబ్రవీన్మందం క్రోధాత్ తమసురేశ్వరం |
విస్పృజ్య తాః స్త్రీయః సర్వాస్తారాప్రభృతికాస్తదా || 4.11.37 ||

మత్తోఽయమితి మా మంస్థా యద్యభీతోఽసి సంయుగే |
మదోఽయం సంప్రహారేఽస్మిన్ వీరపానం సమర్థ్యతాం || 4.11.38 ||

తమేవముక్త్యా సంక్రుద్ధో మాలాముత్తిప్య కాంచనీం |
పిత్రా దత్తాం మహేంద్రేణ యుద్ధాయ వ్యవతిష్ఠత || 4.11.39 ||

విషాణయోర్గృహీత్వా తం దుందుభిం గిరిసన్నిభం |
ఆవిద్యత తథా వాలీ వినదన్ కపికుంజరః || 4.11.40 ||

బలాద్ వ్యాపాదయాంచక్రే ననర్థ చ మహాస్వనం |
శ్రోత్రాభ్యామథ రక్తం తు తస్య సుస్రావ పాత్యతః || 4.11.41 ||

తయోస్తు క్రోధసంరంభాత్ పరస్పరజయైషిణోః |
యుద్ధం సమభవద్ ఘోరం దుందుభేర్వాళినస్తథా || 4.11.42 ||

అయుద్యత తదా వాలీ శక్రతుల్యపరాక్రమః |
ముష్టిభిర్జానుభిః పద్భిః శిలాభిః పాదపైస్తథా || 4.11.43 ||

పరస్పరం ఘ్నతోస్తత్ర వానరాసురయోస్తదా |
ఆసీద్ధీనోఽసురో యుద్ధే శక్రసూనుర్వ్యవర్థత || 4.11.44 ||

తం తు దుందుభిముద్యమ్య ధరణ్యామభ్యపాతయత్ |
యుద్ధే ప్రాణహరే తస్మిన్నిష్పిష్ఠో దుందుభిస్తదా || 4.11.45 ||

స్తోతోభ్యో బహు రక్తం తు తస్య సుస్రావ పాత్యతః |
పపాత చ మహాబాహుః క్షితౌ పంచత్యమాగతః || 4.11.46 ||

తం తోలయిత్వా బాహుభ్యాం గతసత్త్వమచేతనం |
చిక్షేప వేగవాన్ వాలీ వేగేనైకేన యోజనం || 4.11.47 ||

తస్య వేగప్రవిధస్య వక్త్రాత్ క్షతజబిందవః |
ప్రపేతుర్మారుతోత్క్షిప్తా మతంగస్యాశ్రమం ప్రతి || 4.11.48 ||

తాన్ దృష్ట్వా పతితాంస్తత మునిః శోణితవిపుషః |
క్రుద్ధస్తస్య మహాభాగ చింతయామాస కో న్వయం || 4.11.49 ||

యేనాహం సహసా స్పృష్టః శోణితేన దురాత్మనా |
కోఽయం దురాత్మా దుర్బుద్ధిరకృతాత్మా చ బాలిశః || 4.11.50 ||

ఇత్యుక్త్వా స వినిష్క్రమ్య దదృశే మునిసత్తమః |
మహిషం పర్వతాకారం గతాసుం పతితం భువి || 4.11.51 ||

స తు విజ్ఞాయ తపసా వానరేణ కృతం హి తత్ |
ఉత్సర్జ మహాశాపం క్షేప్తారం వానరం ప్రతి || 4.11.52 ||

ఇహ తేనాప్రవేష్టవ్యం ప్రవిష్టస్య వధో భవేత్ |
వనం మత్సంశ్రయం యేన దూషితం రుధిరస్తవైః || 4.11.53 ||

క్షిపతా పాదపాశ్చేమే సంభగ్నాశ్చాసురీం తనుం |
సమంతాదాశ్రమం పూర్ణ యోజనం మామకం యది || 4.11.54 ||

ఆగమిష్యతి దుర్బుద్ధిర్వ్యక్తం స న భవిష్యతి |
యే చాస్య సచివాః కేచిత్ సంశ్రితా మామకం వనం || 4.11.55 ||

న చ త్తైరిహ వస్తవ్యం శ్రుత్వా యాంతు యథాసుఖం |
తేఽపి వా యది తిష్ఠంతి శపిష్యే తానపి ధ్రువం || 4.11.56 ||

వనేఽస్మిన్ మామకే నిత్యం పుత్రవత్ పరిరక్షితే |
పత్రాంకురవినాశాయ ఫలమూలాభవాయ చ || 4.11.57 ||

దివసశ్చాద్య మర్యాదా యం ద్రష్టా శోఽస్మి వానరం |
బహువర్షసహస్రాణి స వై శైలో భవిష్యతి || 4.11.58 ||

తతస్తే వానరాః శ్రుత్వా గిరం మునిసమీరితాం |
నిశ్చక్రముర్వనాత్ తస్మాత్ తాన్ దృష్ట్వా వాలిరబ్రవీత్ || 4.11.59 ||

కిం భవంతః సమస్తాశ్చ మతంగవనవాసినః |
మత్సమీపమనుప్రాప్తా అపి స్వస్తి వనౌకసాం || 4.11.60 ||

తతస్తే కారణం సర్వం తథా శాపం చ వాలినః |
శశంసుర్వానరాః సర్వే వాలినే హేమమాలినే || 4.11.61 ||

ఏతచ్ఛ్రుత్వా తదా వాలీ వచనం వానరేరితం |
స మహర్షిం సమాసాద్య యాచతే స్మ కృతాంజలిః || 4.11.62 ||

మహర్షిస్తమనాదృత్య ప్రవివేశాశ్రమం ప్రతి |
శాపధారణభీతస్తు వాలీ విహ్వలతాం గతః || 4.11.63 ||

తతః శాపభయాద్ భీతో ఋష్యమూకం మహాగిరిం |
ప్రవేష్టుం నేచ్ఛతి హరిర్ద్రష్టుం వాపి నరేశ్వర || 4.11.64 ||

తస్యాప్రవేశం జ్ఞాత్వాహమిదం రామ మహావనం |
విచరామి సహమాత్యో విషాదేన వివర్జితః || 4.11.65 ||

ఏషోఽస్థినిచయస్తస్య దుందుభేః సంప్రకాశతే |
వీర్యోత్సేకాన్నిరస్తస్య గిరికూటనిభో మహాన్ || 4.11.66 ||

ఇమే చ విపులాః సాలాః సప్త శాఖావలంబినః |
యత్యైకం ఘటతే వాలీ నిష్పత్రయితుమోజసా || 4.11.67 ||

ఏతదస్యాసమం వీర్యం మయా రామ ప్రకాశితం |
కథం తం వాలినం హంతుం సమరే శక్యసే నృప || 4.11.68 ||

తథా ఋవాణం సుగ్రీవం ప్రహసన్ లక్ష్మణోఽబ్రవీత్ |
కస్మిన్ కర్మణి నిర్వృత్తే శ్రద్ధధ్యా వాలినో వధం || 4.11.69 ||

తమువాచాథ సుగ్రీవః సప్త సాలానిమాన్ పురా |
ఏవమేకైకశో వాలీ వివ్యాధాథ స చాసకృత్ || 4.11.70 ||

రామో నిర్దారయేదేషాం బాణేనైకేన చ ద్రుమం |
వాలినం నిహతం మన్యే దృష్ట్వా రామస్య విక్రమం || 4.11.71 ||

హతస్య మహిషస్యాస్థి పాదేనైకేన లక్ష్మణ |
ఉద్యమ్య ప్రక్షిపేచ్ఛాపి తరసా ద్వే ధనుఃశతే || 4.11.72 ||

ఏవముక్త్వా తు సుగ్రీవో రామం రక్తాంతలోచనం |
ధ్యాత్వా ముహూర్తం కాకుత్స్థం పునరేవ వచోఽబ్రవీత్ || 4.11.73 ||

శూరశ్చ శూరమానీ చ ప్రఖ్యాతబలపౌరుషః |
బలవాన్ వానరో వాలీ సంయుగేష్వపరాజితః || 4.11.74 ||

దృశ్యంతే చాస్య కర్మాణి దుష్కరాణి సురైరపి |
యాని సంచింత్య భీతోఽహమృష్యమాకముపాశ్రితః || 4.11.75 ||

తమజయ్యమధృష్యం చ వానరేంద్రమమర్షణం |
విచింతయన్న ముంచాపి ఋష్యమాకమముం త్వహం || 4.11.76 ||

ఉద్విగ్నః శంకితశ్చాహం విచరామి మహావనే |
అనురక్తైః సహమాత్వైర్హనుమత్ప్రముఖైర్వరైః || 4.11.77 ||

ఉపలబ్ధం చ మే శ్లాఘ్యం సన్మిత్రం మిత్రవత్సల |
త్వామహం పురుషవ్యాఘ్రు హిమవంతమివాశ్రితః || 4.11.78 ||

కిం తు తస్య బలజ్ఞోఽహం దుర్భాతుర్బలశాలినః |
అప్రత్యక్షం తు మే వీర్యం సమరే తవ రాఘవ || 4.11.79 ||

న ఖల్వహం త్వాం తులయే నావమన్యే న భీషయే |
కర్మభిస్తస్య భీమైశ్చ కాతర్యం జనితం మమ || 4.11.80 ||

కామం రాఘవ తే వాణీ ప్రమాణం ధైర్యమాకృతిః |
సూచయంతి పరం తేజో భస్మచ్ఛన్నమివానలం || 4.11.81 ||

తస్య తద్ వచనం శ్రుత్వా సుగ్రీవస్య మహాత్మనః |
స్మితపూర్వమథో రామః ప్రత్యువాచ హరిం ప్రతి || 4.11.82 ||

యది న ప్రత్యయోఽస్మాసు విక్రమే తవ వానర |
ప్రత్యయం సమరే శ్లాఘ్యమహముత్పాదయామి తే || 4.11.83 ||

ఏవముక్త్యా తు సుగ్రీవం సాంత్యయన్ లక్ష్మణాగ్రజః |
రాఘవో దుందుభేః కాయం పాదాంగుష్ఠేన లీలయా || 4.11.84 ||

తోలయిత్వా మహాబాహుశ్చిక్షేప దశయోజనం |
అసురస్య తనుం శుష్కాం పాదాంగుష్ఠేన వీర్యవాన్ || 4.11.85 ||

క్షిప్తం దృష్ట్వా తతః కాయం సుగ్రీవః పునరబ్రవీత్ |
లక్ష్మణస్యాగ్రతో రామం తపంతమివ భాస్కరం |
హరీణామగ్రతో వీరమిదం వచనమర్థవత్ || 4.11.86 ||

ఆర్ద్రః సమాంసః ప్రత్యగ్రః క్షిప్తః కాయః పురా సఖే |
పరిశ్రాంతేన మత్తేన భ్రాత్రా మే వాలినా తదా || 4.11.87 ||

లఘుః సంప్రతి నిర్మాంసస్తృణభూతశ్చ రాఘవ |
క్షిప్త ఏవం ప్రహర్షేణ భవతా రఘునందన || 4.11.88 ||

నాత్ర శక్యం బలం జ్ఞాతుం తవ వా తస్య వాధికం |
ఆర్థం శుష్కమితి హ్యేతత్ సుమహద్ రాఘవాంతరం || 4.11.89 ||

స ఏవ సంశయస్తాత తవ తస్య చ యద్బలం |
సాలమేకం వినిర్భిద్య భవేద్ వ్యక్తిర్బలాబలే || 4.11.90 ||

కృత్వైతత్ కార్ముకం సజ్యం హస్తిహస్తమివాతతం |
ఆకర్ణపూర్ణమాయమ్య విస్ఫుజస్వ మహాశరం || 4.11.91 ||

ఇమం హి సాలం ప్రహితస్త్వయా శరో
న సంశయోఽత్రాస్తి విదారయిష్యతి |
అలం విమర్శేన మమ ప్రియం ధ్రువం
కురుష్వ రాజన్ ప్రతిశాపితో మయా || 4.11.92 ||

యథా హి తేజఃసు వరః సదా రవి -
ర్యథా హి శైలో హిమవాన్ మహాద్రిషు |
యథా చతుష్పాత్సు చ కేసరీ వర -
స్తథా నరాణామసి విక్రమే వరః || 4.11.93 ||

|| ఇత్యార్షే శ్రీమద్రామాయణే వాల్మీకీయే ఆదికావ్యే
కిష్కింధాకాండే ఏకాదశః సర్గః ||